

2025-04-03
S2025/00753 (delvis)

Socialdepartementet

Myndigheten för ungdoms- och
civilsamhällesfrågor
Box 206
351 05 Växjö

Uppdrag att fungera som nationell resurs för samordning och stöd i frågor om unga som varken arbetar eller studerar med särskilt fokus på psykisk ohälsa

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att, med särskilt fokus på ungas psykiska ohälsa, fungera som nationell resurs i frågor om unga som varken arbetar eller studerar genom att tillhandahålla samordning och stöd till aktörer som arbetar med målgruppen.

Uppdraget är en del av genomförandet av den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention (skr. 2024/25:77) i enlighet med delmålen om ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa samt om ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa. Uppdraget syftar således till att stärka förutsättningarna för en god psykisk hälsa bland unga, ur ett långsiktigt perspektiv, genom att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar.

Inom ramen för uppdraget ska MUCF, med särskilt fokus på ungas psykiska ohälsa:

- samordna och utveckla den nationella myndighetssamverkan i frågor om unga som varken arbetar eller studerar,
- stödja lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar eller som löper risk att hamna i en sådan situation,
- främja dialog, erfarenhetsutbyte och samverkan mellan aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar, samt vara en pådrivande kraft i frågor som rör målgruppen,

- ta fram, samla, och tillgängliggöra information och kunskap om unga som varken arbetar eller studerar, inbegripet insatser, metoder och arbetssätt, inklusive förebyggande arbete, som löpande ska spridas och kommuniceras till berörda aktörer bl.a. genom lägesbilder, statistik och rapporter, och
- genomföra en särskild analys avseende pojkar och unga män som varken arbetar eller studerar, för att identifiera vilka särskilda brister i samhällets stöd till denna grupp som finns, och vilka särskilda stödinsatser som gruppen skulle vara behjälpt av.

Vid genomförande av uppdraget ska MUCF ha en nära dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från, samt vid behov etablera och utveckla samverkansformer med, Arbetsförmedlingen, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Statens skolverk. Dessa myndigheter har identifierats som särskilt betydelsefulla för etableringen av unga som varken arbetar eller studerar i arbets- och samhällslivet.

MUCF ska också i relevanta delar inhämta kunskap och erfarenheter från Brottsförebyggande rådet, Centrala studiestödsnämnden, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, länsstyrelserna, Myndigheten för yrkeshögskolan, Polismyndigheten och Statistiska centralbyrån (SCB).

MUCF ska också föra dialog med Sveriges Kommuner och Regioner, kommuner, regioner, samordningsförbund, Folkbildningsrådet, organisationer inom det civila samhället, arbetsmarknadens parter och andra relevanta aktörer.

MUCF ska genomgående ha ett funktionshinderperspektiv och ett jämställdhetsperspektiv vid genomförandet av uppdraget, samt beakta hur ungas deltagande på arbetsmarknaden och i studier påverkar integrationen och förekomsten av utanförskap.

MUCF ska senast den 30 november 2025, den 31 mars 2026 samt den 31 mars 2027 lämna delredovisningar av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Den delredovisning som ska lämnas senast den 30 november 2025 ska innehålla förslag på hur MUCF inom ramen för

uppdraget kan utveckla stödet till lokala aktörer på ett verksamhetsnära sätt och resultatet av den särskilda analys som myndigheten ska genomföra avseende pojkar och unga män som varken arbetar eller studerar.

MUCF ska senast den 31 mars 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska innehålla en bedömning av fortsatta utvecklingsbehov inom området samt förslag på hur MUCF kan stödja ett fortsatt utvecklingsarbete. Eventuella förslag i denna del ska vara ändamålsenliga och kostnadseffektiva, och ta hänsyn till berörda myndigheters och andra aktörers samlade administrativa börda.

För uppdraget får MUCF under 2025 använda 8 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2025.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2026 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Regeringen genomför för närvarande en omfattande satsning för att stärka och utveckla insatserna för psykisk hälsa och suicidprevention som uppgår till över 3,6 miljarder kronor 2025. Som ett led i detta arbete har regeringen bl.a. beslutat en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention för de kommande tio åren (skr. 2024/25:77). För att stödja strategins genomförande har Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, i samverkan med 25 berörda myndigheter, däribland MUCF, fått i uppdrag att samordna, stödja och följa upp genomförandet av den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2025/00016).

Utgångspunkten för strategin är en bred och tvärsektoriell ansats som ger en gemensam riktning för hela samhället i arbetet med att främja psykiskt välbefinnande, förebygga psykisk ohälsa och suicid, och förbättra

livsvillkoren för personer som lever med olika psykiatriska tillstånd. Flera delmål och prioriterade insatser i strategin har specifikt bäring på arbetet för att främja ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa, bl.a. genom att utveckla insatserna till unga som varken arbetar eller studerar, ofta förkortat UVAS.

I Sverige finns cirka 130 000 unga i åldern 16–29 år som varken arbetar eller studerar. Gruppen är heterogen och orsakerna till att dessa unga befinner sig utanför arbetsmarknaden och utbildningssystemet kan vara många och komplexa. Gemensamt för gruppen är dock att de är i behov av stöd från flera offentliga aktörer samtidigt och att behovet av samordning mellan insatserna därmed är särskilt stort. En majoritet i gruppen lider också av psykisk ohälsa.

En del unga som varken arbetar eller studerar befinner sig i denna situation under en begränsad tid. Det finns dock unga som står utanför arbete och studier under flera års tid – och i vissa fall under hela sin ungdomstid. Utbildning, sysselsättning och inkomst är nära sammanknutet, och har stor betydelse för psykisk hälsa, vilket innebär att situationen kan få påtagligt negativa konsekvenser för den unga och leda till just psykisk ohälsa, långvarigt utanförskap, social isolering, och annat personligt lidande. Vidare uppger enbart cirka hälften av unga som har erfarenhet av en lång period eller flera korta perioder av arbetslöshet att de är nöjda med livet i sin helhet. Jämförelsevis är andelen betydligt större (77 procent) bland unga som aldrig varit arbetslösa eller som bara varit det kortvarigt vid ett tillfälle, enligt en undersökning av MUCF (S2025/00246). På samhällsnivå innebär ungas situation utanför arbete och studier även ekonomiska kostnader i form av uteblivna skatteintäkter och ökade utgifter för försörjningsstöd och vård.

Pojkar och unga män är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar, samtidigt som över hälften av unga män 2023 angav att de har besvär av ångslan, oro eller ångest. År 2022 var nästan 72 000 pojkar och unga män i åldern 16–29 år varken i arbete eller studier, medan motsvarande siffra för flickor och unga kvinnor var knappt 60 000. Statistik från Folkhälsomyndigheten visar också att ensamheten är som störst bland pojkar och unga män, samtidigt som mer än var fjärde ung man uppger att de saknar någon att prata med. Arbetslöshet och brist på sysselsättning kan dessutom öka risken för kriminalitet, vilket dels kan förklaras av att en svagare ekonomisk situation kan vara en drivkraft till ekonomiskt motiverad

brottslighet, dels att brist på strukturerad vardag kan ge mer tid och utrymme för destruktiva beteenden. Pojkar och unga män torde vara en särskilt sårbar grupp i detta sammanhang.

Det strategiska arbetet med att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar har nu pågått i ungefär två decennier. Under denna tid har det gjorts många viktiga framsteg. Samtidigt kvarstår stora utmaningar. Att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar är ett långsiktigt arbete och ytterligare insatser behövs.

Närmare om uppdraget

Uppdraget till MUCF syftar till att stärka förutsättningarna för en god psykisk hälsa bland unga, ur ett långsiktigt perspektiv, genom mer samordnade och effektiva insatser för att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar. Uppdraget utgår från tidigare uppdrag som MUCF har haft avseende målgruppen men innebär att myndigheten får en mer utvecklad och tydligare roll i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Exempelvis ska MUCF nu ta fram, samla, och tillgängliggöra information och kunskap om målgruppen. MUCF ska dessutom, inom ramen för uppdraget, samverka med fler myndigheter än tidigare. Uppdraget innebär inte en förändring av andra myndigheters befintliga ansvar inom området.

MUCF ska bl.a. främja samverkan mellan aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Särskilt fokus i detta arbete, i likhet med resterande arbete inom ramen för uppdraget, ska ligga på ungas psykiska ohälsa. MUCF ska särskilt verka för att förhindra att unga faller ur eller mellan olika system som syftar till att underlätta etablering i arbets- och samhällslivet. MUCF ska också fortsättningsvis verka för en enhetlighet i det statliga arbetet med unga som varken arbetar eller studerar, utveckla samt bibehålla kontinuitet i samverkan mellan relevanta myndigheter, civilsamhället och näringslivet, och överföra information till nationell nivå om såväl framgångar som utmaningar på lokal nivå.

MUCF ska också vidareutveckla det stöd som myndigheten ger till lokala aktörer som arbetar med målgruppen. MUCF ska särskilt verka för att stödja aktörerna i att säkerställa att insatser för målgruppen är anpassade efter målgruppens psykiska hälsa och behov av samordnat stöd. Regeringen bedömer att det framför allt finns behov av ett mer verksamhetsnära stöd

från MUCF till lokala aktörer. MUCF ska därför utveckla stödet till lokala aktörer på ett verksamhetsnära sätt. Bland de lokala aktörerna återfinns exempelvis kommuner, regioner, företag och organisationer inom det civila samhället. Vid utvecklandet av stöd till lokala aktörer ska MUCF prioritera dialog med samordningsförbund för att säkerställa en lokal förankring vid stödinsatser och stärka förutsättningarna för att de ingående parterna utvecklar en mer sammanhållen och effektiv stödstruktur för unga som varken arbetar eller studerar.

Inom ramen för uppdraget ska MUCF också ta fram, samla och tillgängliggöra information och kunskap om unga som varken arbetar eller studerar. MUCF ska bl.a. öka tillgängligheten av befintlig kunskap om unga som varken arbetar eller studerar, i synnerhet kunskap om framgångsrika arbetsmetoder, samt skapa förutsättningar att utveckla kunskap om målgruppen där sådant behov finns. Det saknas exempelvis tillräcklig kunskap vad gäller kommunernas lagstadgade aktivitetsansvar för unga som inte fullföljt gymnasiet med en examen och dess inverkan på andelen unga som varken arbetar eller studerar. Det behövs även ytterligare kunskap om de i gruppen unga som varken arbetar eller studerar vars sysselsättning och försörjning är okänd.

Regeringen beräknar att 8 000 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2026 och 8 000 000 kronor för 2027, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Jakob Forssmed

Hampus Lindqvist

Kopia till

Justitiedepartementet/KRIM, PO
Socialdepartementet/SAM, SL, SF, SOF
Finansdepartementet/BA, SKA, OFA ESA, OFA K, OFA SFÖ
Utbildningsdepartementet/GV, S, UH
Arbetsmarknadsdepartementet/A, IU, JÄM
Arbetsförmedlingen
Brottsförebyggande rådet
Centrala studiestödsnämnden
Folkhälsomyndigheten
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
Försäkringskassan
Jämställdhetsmyndigheten
Kriminalvården
Kronofogdemyndigheten
Länsstyrelserna
Myndigheten för delaktighet
Myndigheten för yrkeshögskolan
Polismyndigheten
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige
Socialstyrelsen
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens institutionsstyrelse
Statens skolverk
Statistiska centralbyrån
Folkbildningsrådet
Sveriges Kommuner och Regioner